

4/2-2009

UNA 'NOVITÀ' SU NICIA, TIRANNO DI COS

Nicola BIFFI

(Università degli Studi di Bari)

Riassunto: *Nel libro XIV della Geografia, fra le figure di spicco dell'isola di Cos vissute ai suoi tempi, Strabone introduce un Nicia, tyrranos di Cos. Questo personaggio ci è noto anche attraverso altre fonti – letterarie, monetali, epigrafiche – ed è già stato oggetto di studi esemplari che ne hanno approfondito la conoscenza; ma forse, al fine di aggiungere qualche piccolo dettaglio all'immagine che fin qui se ne è ottenuta, si può ancora spendere qualche parola su di lui. A Roma il nostro Nicia si era affermato essenzialmente come grammatico, in virtù dell'attività esercitata in campo filologico; ma ciò non esclude certo che potesse essere sorretto anche da un'adeguata preparazione filosofica.*

O 'NOUTATE' DESPRE NICIAS, TIRANUL DIN COS

Rezumat: *În cartea a XIV-a din Geografia, printre figurile din insula Cos ale timpului său, Strabon introduce un Nicias, tyrranos din Cos. Acest personaj este cunoscut și din alte surse – literare, monetare, epigrafice – și a făcut deja obiectul unor studii exemplare ce au aprofundat cunoașterea lui; dar poate că, pe baza unor detalii încă neexploatate, se pot adăuga încă anumite elemente despre el. Astfel, la Roma, Nicias s-a afirmat în mod special ca grammaticus, în virtutea activității exercitate în câmpul filologic, dar, foarte posibil, și în cel filosofic.*

DIE PERGAMENISCHE SIGILLATA. FORSCHUNGSGESCHICHTE

Octavian BOUNEGRU

(Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași)

THE TOPOGRAPHY OF EARLY CHRISTIAN SISCIA

Marija BUZOV

(Institute of Archaeology Zagreb)

Abstract: *The earliest diocesan centres in Pannonia – Sirmium, Siscia, Osijek (Mursa) and Vinkovci (Cibalae) were not mentioned in the historical sources before the middle of the 3rd cent., but Christians had certainly been present there before, as testified by archaeological finds. In the second half of the 3rd cent. we encounter in Pannonia already organized ecclesiastical municipalities headed by a bishop, but we still do not know for certain when Siscia became a diocese. It is possible to speak of the early Christian topography of Sisak only on the basis of information from the older literature, as well as recent test excavations, salvage excavations and chance finds.*

TOPOGRAFIA SISCIEI CREȘTINE TIMPURIU

Cuprins: *Cele mai timpurii centre dicezane din Pannonia – Sirmium, Siscia, Osijek (Mursa) și Vinkovci (Cibalae) au fost menționate în sursele istorice înainte de mijlocul secolului al III-lea, dar creștinii erau cu siguranță prezenți înainte, așa cum o arată descoperirile arheologice. În a doua jumătate a secolului al III-lea, întâlnim deja în Pannonia municipalități ecleziastice organizate în frunte cu un episcop, dar nu știm când a devenit Siscia dioceză. Este posibil să vorbim de topografia creștină timpurie a Sisakului numai pe baza informației din vechea literatură, ca și pe baza recentelor investigații, săpături de salvare și obiecte descoperite.*

FEMMES A LOUER, FEMMES A VENDRE: LES PROSTITUEES ET LEUR FAMILLE DANS LE MONDE ROMAIN

Christel FREU

(Université de Rouen – Année épigraphique, *USR 710*)

Résumé: *Quoique masqué par le silence des sources antiques, le travail féminin et, de manière plus large, la place économique et sociale de la femme dans les foyers, commencent à être l'objet d'études fructueuses. Les métiers féminins ou exercés par des femmes étaient plus nombreux – des nourrices sont souvent mentionnées dans les papyrus égyptiens et l'on connaît par l'épigraphie des femmes secrétaires, domestiques, coiffeuses, médecins, professeurs, sages-femmes, etc. C'est la prostitution qui nous arrêtera ici et nous permettra de réfléchir à ces rapports complexes qui lient les femmes à leurs familles. On envisagera ici ces différentes carrières de prostituées, l'entrée dans la prostitution, les durées de son exercice et ses rémunérations. Les personnes qui gravitent autour de la prostituée et qui bénéficient de ses pratiques nous arrêteront tout particulièrement.*

FEMEI DE ÎNCHIRIAT, FEMEI DE VÂNZARE : PROSTITUATELE ȘI FAMILIILE LOR ÎN LUMEA ROMANĂ

Rezumat: *Deși mascată de tăcerea surselor antice, munca feminină și, într-o manieră mai largă, locul economic și social al femeii în cămine încep să fie obiectul unor studii fructuoase. Îndeletnicirile feminine sau realizate de femei erau mult mai numeroase – dădace sunt menționate adesea în papiri egipteni și se cunosc din epigrafie femei secretare, coafeze, doctori, profesori ș.a. Ne vom opri în continuare asupra prostituției, insistând asupra raporturilor complexe care legau femeile prostituate de familiile lor. Sunt evidențiate diferitele cariere de prostituate, intrarea în prostituție, durata exercitării și remunerarea. De asemenea, sunt examinate persoanele care gravitau în jurul prostituției și care beneficiau de serviciile sale.*

TRAIANO OPTIMUS PRINCEPS E LA TUTELA DELLA «VEDOVELLA»

Domenico LASSANDRO

(Università degli Studi di Bari)

Riassunto: *La fama della grandezza di Traiano, testimoniata così chiaramente e ufficialmente dal titolo di optimus, emerge altresì nelle testimonianze letterarie, tanto coeve che posteriori, a partire da quella, encomiastica ma equilibrata, di Plinio il Giovane, il quale nella Gratiarum actio tenuta a Roma nell'aula del Senato il 1° settembre dell'anno 100 d. C. in occasione dell'assunzione della carica di consul suffectus, elenca le res gestae dell'imperatore e celebra la sua intensa e saggia attività di governo. Tale idea di un principe ideale, di un ottimo sovrano nel quale convergono tutte le possibili virtù, a formare appunto un centus omnium laudum omnisque gloriae, persiste nella tradizione storica successiva su Traiano, a partire, ad esempio, da Eutropio per giungere fino a Dante. Il grande fiorentino colloca infatti l'imperatore tra i beati del Paradiso, pur non potendo quello, secondo la dottrina cristiana, accedervi in quanto non battezzato e privo perciò della grazia divina. Ma Dante si fonda su una interpretazione della dottrina teologica, riveniente da una lunga tradizione e canonizzata nella Summa Theologica da san Tommaso d'Aquino.*

TRAIAN OPTIMUS PRINCEPS ȘI TUTELA „VĂDUVEI”

Rezumat: *Faima măreției lui Traian, dovedită așa de clar și oficial de titlul optimus, emerge din dovezi literare atât contemporane cât și ulterioare, pornind de la cea, encomiastică, dar echilibrată, a lui Plinius cel Tânăr, al cărui Gratiarum actio ținut la Roma în sala Senatului la 1 septembrie 101 d. Hr. cu ocazia asumării funcției de consul suffectus înfățișează res gestae ale împăratului și celebrează intensă și înțeleaptă sa activitate de guvernare. Această idee a unui principe ideal, a unui suveran bun, în care converg toate virtuțile posibile persistă în tradiția istorică succesivă lui Traian, începând, de exemplu, cu Eutropius, pentru a ajunge la Dante. Marele florentin așează pe împărat printre fericiții din Paradis, întrucât, conform doctrinei creștine, nefiind botezat, era privat de grația divină. Dar Dante se baza pe o interpretare a doctrinei teologice, provenite dintr-o lungă tradiției și canonizată în Summa Theologica a Sf. Toma d'Aquino.*

PER UNA STORIA DELLE TRADUZIONI IN LINGUA ALBANESE DALLA BIBBIA E DA CLASSICI GRECI E LATINI

Evalda PACI
(Università di Scutari)

Riassunto: *Il contributo presenta le traduzioni in lingua albanese dalla Bibbia e da classici greci e latini a partire del 1555 (Meshari (Messale)) fino nel 2005. Le traduzioni delle opere sino ad oggi fatte dal latino nella lingua albanese meritano di diventare oggetto di uno studio che metta in risalto sia il valore storico-culturale di tali traduzioni, sia il valore dell'albanese come lingua capace di rispecchiare una grande ricchezza lessicale e culturale: quella del mondo classico latino.*

PENTRU O ISTORIE A TRADUCERILOR ÎN LIMBA ALBANEZĂ A BIBLIEI ȘI A CLASICILOR GRECI ȘI LATINI

Rezumat: *Articolul prezintă traducerile în limba albaneză ale Bibliei și ale clasicilor greci și latini începând din 1555 (Meshari (Messale)) până în 2005. Traducerile operelor*

făcute până astăzi din latină în limba albaneză merită să devină obiectul unui studiu care să pună în lumină valoarea istorico-culturală a acestor traduceri, ca și valoarea limbii albaneze ca limbă capabilă de a oglindi o mare bogăție lexicală și culturală – aceea a lumii clasice latine.

VALENTINIAN III AND AETIUS

Marcin PAWLAK

(Nicolaus Copernicus University in Torun)

Abstract: *Towards the end of the 4th century rigorous implementation of the dynastic principle led to a-few-year-old boys ascending to the throne, 'boys in the purple', whom no one expected to be involved in military matters. This task fell to experienced generals, who marginalised the emperor's role. Aetius reached his high position by the side of Valentinian III, Honorius's nephew. Little is known of the relations between emperor Valentinian and Aetius, as well as the personality of the ruler. Aetius, even though he had an unquestionably strong position, never considered removing Valentinian III, realising how significant a ruler from the Theodosian dynasty was for the empire. However, Aetius's murder accelerated the process which ended in the removal of the last male descendant of this dynasty.*

VALENTINIAN III ȘI AETIUS

Cuprins: *Către sfârșitul secolului al IV-lea, implementarea riguroasă a principiului dynastic bazat pe ascensiunea la tron a "băieților în purpură" devenise o regulă, nefiind contestat de nimeni. Aceasta a determinat afirmarea unor generali experimentați, care au marginalizat împăratul. Aetius și-a câștigat poziția sub Valentinian III, nepotul lui Honorius. Se cunosc puține despre relațiile dintre împăratul Valentinian și Aetius, ca și despre personalitatea conducătorului. Aetius, chiar dacă a avut o poziție puternică indiscutabilă, niciodată nu a considerat că Valentinian III trebuie înlăturat, realizând cât de semnificativ era pentru Imperiu acesta ca membru al dinastiei theodosiene. Dar uciderea lui Aetius a accelerat procesul care a pus capăt acestei dinastiei.*

LES DOCUMENTS ECRITS RELATIFS AUX VOIES DE COMMUNICATION EN MESIE SUPERIEURE

Vladimir P. PETROVIĆ

(Académie serbe des Sciences et des Arts,
L`Institut des études balkaniques, Belgrade)

Résumé: *La construction d'un réseau de voies de communication terrestres ou fluviales compte, sans aucun doute, parmi les réalisations les plus marquantes des bâtisseurs romains. Visant à faciliter le mouvement des hommes et des marchandises, les voies romaines apparaissent selon un plan préconçu, qui s'adapte autant que possible au relief et emprunte souvent le tracé des voies de communication déjà en usage à l'époque préromaine. C'est d'abord pour assurer le déplacement rapide des troupes et de la logistique*

à l'époque des grandes conquêtes, que le réseau routier romain se développe. Une fois la domination de Rome établie, le caractère économique et marchand des routes s'affirme; leur rôle dans l'organisation du système postal de l'Empire, *vehiculatio*, est également significatif. D'après les sources antiques (épigraphiques, littéraires - Tabula Peutingeriana, Itinerarium Antonini, Itinerarium Hierosolymitanum et Ravennatis anonymi cosmographia - Anonymi Ravennatis) sont présentés les routes Viminacium - Naissus - Serdica - Constantinopolis, Lissus - Naissus - Ratiaria, Naissus - Scupi, la voie romaine dans les Portes de Fer, la flotte romaine et les ports sur le Danube, le canal romain près de Sip, le pont sur le Danube près de Kostol.

DOCUMENTELE SCRISE PRIVITOARE LA CĂILE DE COMUNICAȚIE ÎN MOESIA SUPERIOR

Rezumat: Construcția rețelei de căi de comunicație terestre sau fluviiale reprezintă, fără îndoială, printre cele mai marcante realizări ale constructorilor romani. Vizând a facilita mișcarea oamenilor și a negustorilor, drumurile romane urmau un plan preconcept, care se adapta în funcție de relieful și urma adesea căile de comunicație deja în uz în epoca preromană. Rețeaua rutieră se dezvoltă în primul rând pentru a asigura deplasarea rapidă a trupelor și a logisticii în epoca marilor cuceriri. O dată dominația Romei stabilită, se afirmă caracterul economic și negustoresc al drumurilor; rolul lor în organizarea sistemului postal al Imperiului, *vehiculatio*, este, de asemenea, semnificativ. După izvoarele antice (epigrafice, literare - Tabula Peutingeriana, Itinerarium Antonini, Itinerarium Hierosolymitanum et Ravennatis anonymi cosmographia - Anonymi Ravennatis) sunt prezentate rutele Viminacium - Naissus - Serdica - Constantinopolis, Lissus - Naissus - Ratiaria, Naissus - Scupi, drumul roman în zona Porților de Fier, flota romană și porturile de pe Dunăre, canalul roman de lângă Sip, podul peste Dunăre din apropiere de Kostol.

I PROBLEMI DI TRASMISSIONE DELLA MUSICA IN ETÀ CLASSICO-ELLENISTICA

Francesco SCODITTI
(Università degli Studi di Bari)

Riassunto: A seguito di un precedente articolo pubblicato su questa stessa rivista (La trasmissione della musica nella società latina - alcune riflessioni, Cl&Chr, 3, 2008, 247-256), l'autore intende nel presente lavoro approfondire la medesima questione, soffermandosi però sugli aspetti inerenti la trasmissione musicale soprattutto in età classica ed ellenistica.

PROBLEMELE TRANSMITERII MUZICII ÎN EPOCA CLASICO-ELENISTICĂ

Rezumat: Urmând un articol publicat în aceeași revistă (La trasmissione della musica nella società latina - alcune riflessioni, Cl&Chr, 3, 2008, 247-256), autorul aprofundează în contribuție de față aceeași problemă, insistând asupra aspectelor care au facilitat transmiterea muzicii în epoca clasică și elenistică.